

KM 11/01 Forbruk og rettferd - Evaluering og oppfølging - Vedtak

Innstilling fra kirkemøtekomité C:

Saksorientering:

Miljø- og fordelings spørsmål har stått på den kirkelige dagsorden over lengre tid.

Kirkenes Verdensråd programfestet arbeidet med ”Justice, Peace and Integrity of creation” i 1983 i Vancouver. ”Forbruk og rettferd” (sak KM 10/96) var hovedsak på Kirkemøtet i 1996.

Det [brevet](#) som ble sendt ut til menighetene i etterkant av Kirkemøtet 1996 bygde på en gudstjenesteliturgi og en utsendelse i ”3 ganger 3 slag for oppbrudd, handling og håp”, lagt fram av den ansvarlige komiteen. Stemningen som preget behandlingen av saken i 1996 viste tydelig at det både var stor erkjennelse av egen avmakt, men samtidig stort engasjement hos delegatene under Kirkemøtet.

Vedtaket som var i fire korte punkter ble avsluttet med vedtaks punkt 4:
”Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd, men også bispedømmerådene og menighetsrådene, å følge opp de utfordringene som er beskrevet i brevet. Klare målsettinger må utformes for virksomheten i forhold til de nevnte utfordringer, med regelmessige rapporteringer for å vurdere fremdriften.”

Vedtaket innebærer at man med jevne mellomrom må gjøre opp status for sakens utvikling. Derfor ble det laget en midtveisrapport til Kirkemøtet 1998. Denne var formelt et vedlegg til årsmelding fra de sentralkirkelige råd for 1997. Kirkemøtet 2000 behandlet saken ”Etisk handel - Den norske kirkes ansvar” som må ses i sammenheng med – men bare som en liten del av - ”Forbruk og rettferd”. Kirkemøtet 2001 er dermed den første anledningen til en omfattende gjennomgang og drøfting av videreføringen av saken ”Forbruk og rettferd”.

Til Kirkemøtet har det blitt lagt fram en forskningsrapport som bekrefter at det har skjedd mye viktig arbeid, både holdningsmessig og faglig. Undersøkelsen fra KIFO, ”Grønn veksel? Kirkefolkets forhold til miljøutfordringene”, viser at de kirkeaktive har beveget seg i mer miljøvennlig retning, særlig hva gjelder vilje til å forsake noe av vår levestandard for å fremme miljø og større rettferdighet. KIFO-rapporten

forklarer denne tendensen blant annet med behandlingen og oppfølgingen av saken "Forbruk og rettferd". Disse endringene av holdninger og handlinger skjer i motsetning til befolkningen i Norge for øvrig. Generelt er tendensen at jo bedre vi får det materielt sett, jo mindre miljøbevisste blir vi.

En større rapport over oppfølgingen av "Forbruk og rettferd" fra de sentralkirkelige råd, bispedømmerådene og økumeniske organer viser et variert bilde av engasjement og aktiviteter.

De sentralkirkelige råd utarbeidet en handlings- og fremdriftsplan for arbeidet og drøftet denne med kontaktpersoner i bispedømmerådene. Disse har hatt årlige kontaktmøter som har vært viktig for å gi inspirasjon, utveksling av erfaringer og bekrefte en forpliktelse.

Det har også vært holdt større seminarer, ofte med biskopene som sentrale personer, hvor kontaktene med både myndighets- og organisasjonsliv er blitt styrket. Den norske kirke har også i stadig større grad blitt invitert til, og deltatt i arrangementer innenfor dette feltet. Ett arrangement som særlig kan nevnes, er Synergi 21 i Stavanger i oktober 2001, med 1200 deltakere fra hele Norge. Her deltok Den norske kirke i både plenumsdebatt, seminarer og på utstillingsområdet.

Rapporten til Kirkemøtet 1998 sluttet med et kapittel om tanker og planer for videreføring. Her sies det bl.a.: "Så langt er vi bare kommet et stykke på vei. Det viktigste har kanskje vært den gryende samtalen som har vært ført innover i menighetene etter at KMs brev ble kjent." Noe senere heter det "Den offentlige samtalen med representanter for kirken og politikere, næringslivsledere, kultur- og samfunnsinstitusjoner har det så langt vært mindre av. Dette er en side ved kirkens oppdrag som bør få mer oppmerksomhet i tiden som kommer."

Tre år senere ser bildet noe annerledes ut: Med noen få unntak, synes den gryende samtalen i menighetene de fleste steder å drukne i alle andre saker som påkaller oppmerksomhet. Samtidig er det interessant å merke at kontakten med næringslivet har økt, både gjennom etisk handel (Sak KM 13/2000) og som følge av interesse for kirkens etiske råd knyttet til spørsmål om miljø og menneskerettigheter.

På bakgrunn av rapportene fra bispedømmerådene og de økumeniske organisasjonene, bekrefte inntrykket av at det er noen enkeltbispedømmer og menigheter som kan tjene som forbilder for andre. Her har "ildsjeler" blant ansatte og frivillige medarbeidere bidratt til å holde engasjementet høyt. Mange kristne har dessuten valgt å kanalisere sitt engasjement gjennom ulike miljøorganisasjoner, viser forskningsrapporten fra KIFO.

Komiteens merknader:

Komiteen understreker det positive som er skjedd i årene etter Kirkemøtet 1996. Vi har sett mange eksempler på oppbrudd, handling og håp, og Den norske kirke ønsker å bidra til å danne en motkultur til et samfunn som lar pengene styre livene våre i altfor stor grad. Dette engasjementet må videreføres med en tydelig bibelsk forankring. Kampen mot forbrukersamfunnets dominerende verdier utspiller seg i kjernen av vår kristne tro, og må derfor tydelig løftes opp i forkynnelsen.

Vi lever i ett av verdens rikeste land. Komiteen ser at Bibelen taler entydig om vårt ansvar som rike, og de farene som ligger i å binde seg for tett til materielle eiendeler. I saken "Forbruk og rettferd" heter det: "Som kirke i ett av verdens rikeste land med store naturrikdommer har Den norske kirke som et fellesskap av troende store muligheter og stort ansvar i spørsmål som angår forbruk og rettferd." Vi erkjenner at vi fortsatt trenger en frigjøring som enkeltmennesker og kristent fellesskap. Troverdighet får vi bare når det er samsvar mellom det vi sier og det vi gjør. Dette må ikke føre til at opplæringen og forkynnelsen svekkes, men heller til at de gode handlingene og det gode liv løftes opp. Hustavlen, som ble utarbeidet av Nidaros biskop i forbindelse med en stor miljøkonferanse i Nidaros høsten 2001, kan fungere som en inspirasjon både for menigheten og for den enkelte.

Gud har betrodd oss oppgaven som forvaltere av skaperverket. Guds skaperverk har verdi også uavhengig av nytteverdien for mennesket. Treenighetslæren, med Gud som skaper og opprettholder av verden, Jesus Kristus som frelser og forløser, og Den hellige ånd som opprettholder av troen og fellesskapet, kan gi inspirasjon til mange i deres miljøengasjement. Bibelen er en rik kilde å øse av for å prise naturens storhet, blant annet slik vi finner det i Salmenes bok. Dersom vi fjerner oss fra skaperverket fjerner vi oss også fra Skaperen. Derfor holder Komiteen fram at det fortsatt er nødvendig å oppfordre til frimodig bruk av "Forbruk og rettferd"-liturgien fra 1996 og andre liturgier som kan hjelpe oss med et bevisst forhold til mammon og materialisme, krefter som kan føre oss vekk fra kjernen i den kristne tro.

Forkynnelsen kan hjelpe oss å holde fast ved våre forpliktelser som borgere i ett av verdens rikeste land, og gi frimodighet til å velge annerledes enn hva markedskreftene innbyr til. Erkjennelsen av vår egen avmakt, forgjengelighet og sårbarhet kan skape mer ydmykhet og tjenersinn.

Komiteen mener at det er avgjørende å hente kraft ved kilden. En mulighet kan være at menighetene lanserer en årlig refleksjonsuke der de tar en pause fra sine vanlige aktiviteter og bruker ressursene til stillhet, bønn, refleksjon og samtale om hva som er "det gode liv". Komiteen ber de sentralkirkelige råd om å informere om dette. Dette bør sees i sammenheng med oppfordringen fra European Christian Environmental Network om å innføre en "skapelsesdag

eller -periode” i kirkeåret.

Komiteen ser med glede at kirkens røst er etterspurt av mange i samfunnet. Komiteen merker seg at Naturvernforbundets landsmøte mener at Den norske kirke i de siste 10 årene har blitt stadig mer synlig som opinionsdanner og oppfordrer kirken til å våge å være enda mer uredde i konkrete miljøsaker, og at Miljøheimevernets leder sier at han ikke ser mange andre organisasjoner som har et tilsvarende potensiale til å hjelpe mennesker til oppbrudd fra forbrukerideologien. Komiteen deler dette synet og vil derfor understreke kirkens betydning som kritisk røst i samfunnet.

På denne bakgrunn er det også behov for en kritisk gjennomgang både av det norske og det internasjonale økonomiske system. En fri markedsøkonomi evner *ikke* å sikre en rettferdig fordeling eller ta tilstrekkelig miljøsyn. Den globale kirke har vært medvirkende til den viktige diskusjonen om de maktstrukturer som tjener rike land og utarmer fattige land. Som kirke må vi vurdere ethvert økonomisk system eller enhver politisk beslutning ut fra hvordan virkningen blir for de aller fattigste blant oss. De økende ulikhetene er en stor utfordring mot forståelsen av at alle mennesker er likeverdige. ”Forbruk og rettferd” er i internasjonal sammenheng et spørsmål om liv og død.

Evaluering og videre oppfølging av de konkrete utfordringene fra Kirkemøtet 1996

Det er lagt fram en omfattende rapport om hva som har skjedd innenfor hver av de ”3 ganger 3 slagene”. Komiteen holder fram at disse punktene, som i tillegg omhandler et tiende punkt om samarbeid, fortsatt er viktige å prioritere. Komiteen ønsker å gi noen kommentarer til den vedlagte evalueringen, samt peke på viktige punkter for den videre oppfølgingen.

Komiteen har drøftet hvorvidt det er ønskelig å endre på de ti punktene (”klokkeslagene”). Vi vet at det tar tid å endre holdninger og handlingsmønstre. Derfor mener Komiteen at det er uheldig dersom de etablerte ti punktene nå blir erstattet med andre. Imidlertid ønsker Komiteen å gjennomgå de ulike punktene for å kunne gi dem en ny aktualisering i tråd med nye utfordringer. Særlige prioriteringer blir tydeliggjort i vedtaket.

Samarbeid og Lokal agenda 21: Noen steder har lokale menigheter vært involvert i dette arbeidet. Her blir den lokale kirke sett på som den kanskje viktigste bidragsyteren til arbeidet for styrket miljøengasjement lokalt. Bevisstheten om hvilken rolle menighetene kan spille, er likevel fortsatt for lav mange steder. Den norske kirke har gjennom sin deltakelse i Miljøheimevernet forsøkt å spre dette engasjementet. Komiteen vil oppmuntre menigheten til å engasjere seg lokalt i dette brede samarbeidet.

Norge har ennå ikke fått vedtatt noen ”Nasjonal Agenda 21”. Dette setter Norge i et uheldig lys internasjonalt. Fram mot Verdenstoppmøtet i Johannesburg høsten 2002 bør det derfor legges til

rette for at dette arbeidet får et betydelig løft. Den norske kirke må aktivt bidra til dette. Komiteen mener også det er naturlig å tydeliggjøre Kirkens betydning i arbeidet mot materialisme i vårt samfunn, særlig på bakgrunn av det søkelys som blir satt på materialisme i 2002 i regi av det statlige prosjektet "Norge 2005". Her er det naturlig å søke brede allianser, med muligheter for prosjektmidler fra "Norge 2005" (www.norge2005.no).

Fondsforvaltning: Mange kirkelige fond, inkludert Opplysningsvesenets Fond, har krav til maksimal avkastning uten at krav til sosiale hensyn og miljøhensyn er like tydelige. Flere alternative plasseringsformer, blant annet mikrofinans i land i Sør, er etablert de siste årene. Bruken av 10 prosent til beste for søsterkirker, er nå en etablert praksis. Evalueringen gjøres av Mellomkirkelig råd.

Komiteen beklager at det ennå ikke har lyktes å etablere gode nok etiske retningslinjer for plasseringen av midler fra Opplysningsvesenets Fond. Komiteen ber om at det både blir arbeidet for tydeligere retningslinjer, og en bedre oppfølging av disse retningslinjene. Komiteen ber om at Kirkerådet, også gjennom sin styrerepresentant i OVF, arbeider for dette. Det bør være et mål at OVF kan gå foran og investere noen av midlene i mikrofinansprosjekter i andre land, der sikkerheten har vist seg å være stor.

Merkeordning for rettferdige varer: Den aktive rollen Den norske kirke har spilt, har vært avgjørende for opprettelsen av Stiftelsen Max Havelaar. I dag er det mulig å få tak i "rettferdig kaffe" i nær sagt alle dagligvarebutikker, samt te og bananer i stadig flere butikker. Mange menigheter har arbeidet aktivt for slike varer, men det er fortsatt noen menigheter som har en høy terskel for å innføre disse varene, eller å anbefale at husholdningene tar i bruk slike varer. Komiteen gleder seg over at handelsnæringen i stadig større grad er villig til å samarbeide om disse målsetningene. Max Havelaar er blitt en viktig symbolsak for mange menigheter, og Komiteen forutsetter at Kirkerådet fortsatt engasjerer seg aktivt som medstifter. Komiteen utfordrer hele kirken til fortsatt frimodighet i arbeidet med å fremme bruk av rettferdige varer, også i husholdningene.

Kirkens Nødhjelp og Landsorganisasjonens arbeid med Initiativ for Etisk Handel har vært vellykket, men forutsetter ikke aktiv deltakelse fra lokalmenighetene for å kunne få full effekt. Derimot er det ønskelig at Den norske kirke sentralt søker medlemskap i Initiativ for Etisk Handel.

Ressursbevissthet: Komiteen mener at oppfølgingen av dette punktet er varierende. Det er gledelig at det er kommet i gang et stort samarbeidsprosjekt, bl.a. med Riksantikvaren og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, om miljøriktig og energieffektiv oppvarming av norske kirker. Det er viktig at myndighetene ikke bare gir uttrykk for viktigheten av dette arbeidet, men stiller nødvendige midler til gjennomføringen av dette prosjektet til disposisjon. Flere bispedømmer og menigheter har vedtatt regler for miljøvennlig kontordrift, og det er utviklet nytt studiemateriell i samarbeid med Miljøheimevernet.

Komiteen mener likevel at det er beklagelig at det ikke har skjedd mer på dette punktet. Den norske kirke har ikke i tilstrekkelig grad greid å utvikle alternative rammer for sine store arrangementer, og har på dette punktet i liten grad maktet å bli en tilstrekkelig *motkultur* til den rådende samfunnsutviklingen med unødvendig høy ressursbruk.

Kirken bør styrke kontakten med organisasjoner som arbeider for omlegging til mer miljøvennlig utnytting av ressursene, for eksempel innenfor landbruk og fiske. Dette er også viktig for å møte de globale utfordringene knyttet til forsvarlig ressursbruk og rettferdig fordeling. Her kan vi som forbrukere gjøre valg, slik ”Forbruk og rettferd”-dokumentet fra 1996 understreker – valg som får konsekvenser ikke bare for vår egen levestandard, men som også bidrar til en mer rettferdig fordeling, internasjonalt og i vårt eget land.

Bruk av tid og penger: Dette punktet står sentralt i kirkelig forkynnelse, og vil også være naturlig i bispevisitasene. Det er verdt å merke seg at Norge fortsatt preges av stor giverglede og stor oppslutning om offentlig utviklingshjelp. Komiteen vil løfte fram den aktive givertjeneste. Den norske kirkes medlemmer kan tydeligere utfordres til å gi tiende, og menighetene oppmuntres til å i større grad gi ofringer til arbeid utenfor egen menighet. Den økende oppmerksomheten om verdien av frivillighet er viktig for Den norske kirke. Vi må understreke at det er viktig med bevissthet om hva vi bruker tiden vår til.

Menneskesynet i forbrukerkulturen: Det er arbeidet aktivt i forhold til den genteknologiske utviklingen, bl.a. gjennom diverse høringsuttalelser. Dette engasjementet krever også at Den norske kirke allierer seg med etisk bevisste forskere, som i stor grad leverer premissene for de politiske myndighetene. Både norske og internasjonale lovendringer er kritisert for å gå for langt i å manipulere med skaperverket eller for å krenke menneskeverdet, selv om medisinsk forskning gir viktige bidrag til behandling av sykdom.

Utfordringene fra den medisinske forskning vil antakelig bli større i årene som kommer. Komiteen understreker den faren som ligger i dagens situasjon der for eksempel familier ønsker å velge bort barn på fosterstadiet fordi de pga. sykdom eller funksjonshemming vil møte et samfunn som i holdning og tilrettelegging ikke er klar til å ta imot dem. Et annet eksempel er genetisk påvirkning og utvelgelse av barn med særlige intellektuelle evner. Vi risikerer et umenneskelig samfunn dersom vi søker å fostre ”det perfekte mennesket”. Patentspørsmålet vil også bli ytterligere aktualisert, på kort sikt gjennom regjeringens signal om at den vil gjennomføre EUs patentdirektiv i norsk rett, selv om ett av regjeringspartiene vil stemme imot. Den norske kirke har gitt tydelig uttrykk for at liv ikke kan betraktes som menneskelig oppfinnelse, og derfor heller ikke kan patenteres.

Urfolk: Engasjementet for urfolks rettigheter, både i Norge og internasjonalt, er ført videre, men fortsatt er det for liten kunnskap om samenes spesielle rettigheter som urfolk. Arbeidet krever fortsatt stor oppmerksomhet, også internasjonalt. Komiteen vil løfte fram to utfordringer. Det ene området omhandler urfolks landrettigheter, som utsettes for stort press, ofte fordi

urfolks livsområder er svært rike på ressurser. Urfolks forhold til sitt land er dypt forankret i deres spiritualitet. Her kan vi alle lære mye. Det andre området er forsøket på å patentere stadig flere av de plantene urfolkene har dyrket fram, foredlet, og er avhengige av i sin husholdning. Vi ser at arbeidet mot patenter på livsviktige medisiner har ført til at legemiddelindustrien har oppgitt noen av sine tidligere privilegier, og det må arbeides for at det samme blir tilfelle for livsviktige planteressurser.

Gjeldslette for de fattigste land: Gjennom Jubileum 2000 deltok mange norske menigheter i verdens største underskriftsaksjon. Noen steder har motstanden mot å ta slik politisk stilling gjort det vanskelig å mobilisere bredt til slik underskriftsinnsamling. Det var likevel i menighetene de fleste av de 100.000 underskriftene i Norge ble samlet inn. Den norske kirke har også vært aktiv i dialogen med myndigheter i Norge og internasjonalt. Gjeldssituasjonen er fortsatt et hinder for utvikling i de fattigste landene, og det er et behov for å finne reelle løsninger også for mange av landene som regnes som mellominntektsland. Arbeidet for å sikre deltakelse og ansvarlighet i bruken av frigjorte midler, og i vurderingen av nye lån, er av stor betydning, herunder FN-konferansen i 2002 om finansiering for utvikling.

Fortsatt preges det internasjonale finanssystemet av at de vestlige landene har alt for stor makt. De rike landene må være villige til å oppgi noen av sine privilegier for å skape mer rettferdighet i verdensøkonomien. Store vestlige økonomier ønsker å bevare sine posisjoner, men veksten i mange økonomier i Asia vil klart utfordre denne holdningen. Komiteen understreker at større likevekt og rettferdighet gjelder også i forhandlinger om gjeld. I dag legges premissene nær sagt utelukkende av de rike landene.

Klima: Noen av Den norske kirkes biskoper og prester har vist et stort engasjement i spørsmålet om rettferdighet i klimasaken. Perspektivet har i stor grad vært situasjonen for landene i Sør, et perspektiv som ellers ikke alltid har vært like synlig i den norske debatten. KIFO-undersøkelsen viser at Den norske kirkes medlemmer er blant dem som i minst grad støtter oppfatningen om at økonomisk vekst er en forutsetning for miljøvern. Selv om en kan ha ulike meninger i de konkrete politiske spørsmålene, er det likevel mange som ser at energibruken må reduseres og endres. Arbeidet mot gasskraftverk har bl.a. ført til mer forskning på ny teknologi for mer miljøvennlige gasskraftverk. Komiteen understreker at Norge fortsatt er et u-land i arbeidet for innføring av fornybar energi. De enorme mulighetene Norge har til å innta en lederposisjon i dette arbeidet, er ikke blitt fulgt opp. Dette er et nasjonalt politisk spørsmål, men spørsmålet vil også i framtiden mobilisere mange mennesker i lokalmenighetene. Komiteen ser at Norge aktivt ønsker å sikre finansiering for å redusere utslipp i *andre* land, for dermed å kunne ha relativt mindre krav til utslippsreduksjon i Norge. Komiteen mener at hovedinnsatsen for reduksjoner må skje i Norge.

Grønn skatt: Denne saken ble midlertidig parkert da et flertall på Stortinget stemte ned hovedforslagene fra ”Grønn skattekommissjon”. Derfor har det heller ikke skjedd noen mobilisering eller bevissthetsarbeid overfor lokalmenighetene for å skape forståelse av innholdet i ”grønne skattereformer”.

Komiteen understreker viktigheten av å fortsette arbeidet med ulike former for nytenkning i skattelegging både nasjonalt og internasjonalt. Eksemplene er en internasjonal karbonavgift eller en internasjonal valutaavgift. Særlig bør det arbeides med disse spørsmålene fram mot Verdenstoppmøtet i Johannesburg i 2002. Komiteen ber om at Den norske kirke deltar i den norske forberedelsesprosessen.

Oppsummering: Komiteen ser at det er gjort mye godt arbeid av enkeltmennesker, menigheter og de kirkelige rådene. Det er likevel ikke grunnlag til å si at vi har nådd alle de målene vi satte oss. Det er fortsatt behov for både syndsbekjennelse og tydelig forkynnelse på dette området. Vi må likevel kunne si at vi kan ta noen konkrete steg av gangen, og at den enkelte – alene og i fellesskap med andre – kan gjøre noe ut fra sine forutsetninger. Komiteen ser at det er en viktig forutsetning at det settes av tilstrekkelige menneskelige og økonomiske ressurser for å møte de store utfordringene som ligger i denne saken. Både sentralt og lokalt må saken også ses i sammenheng med Kirkemøtevedtakene Plan for dåpsopplæring, Frivillig medarbeiderskap, Ung i kirken og Kirkens møte med den åndelige lengsel i vår tid. Saken krever også i fremtiden fortsatt planmessig arbeid og jevnlig rapportering av status.

Dere er jordens salt [...] Dere er verdens lys (Matt 5.13-14)

Han lar meg ligge i grønne enger og fører meg

til vann der jeg finner hvile og ny kraft (Sal 23.2)

Kirkemøtets vedtak:

I dag er sammenhengen mellom rettferdighet, fred og vern om skaperverket mer aktuell og synlig enn noen gang tidligere. For den globale kirke er ”Forbruk og rettferd” et anliggende som handler om liv og død. Dypest sett er måten vi forholder oss til disse spørsmålene på, også i vår hverdag, med på å

synliggjøre om vi tjener Gud eller mammon.

Vi er som enkeltmennesker og kirke fanget i et system vi ikke ser noen enkel utvei fra, og vi erkjenner at det ikke er lett å finne former for handling som fører til at vi får et mer rettferdig og bærekraftig samfunn. Men vi må forsøke å holde fast i overbevisningen om at vi kan fremme endringer, både i eget liv og i samfunnet. Derfor kaller vi på ny hele vår kirke til oppbrudd preget av engasjement, oppfinnsomhet, håp og trass - et oppbrudd fra forbrukersamfunnets bånd, og til det gode liv i etterfølgelse av Jesus Kristus.

Kirkemøtet erkjenner at de grunnleggende utfordringer fra ”Forbruk og rettferd” må møtes med konkrete handlinger. På bakgrunn av det arbeidet som er gjort i perioden 1996-2001 vil vi fremheve følgende:

1

Kirkemøtet tar rapporten om arbeidet som er gjort under tittelen ”Forbruk og rettferd” i perioden til orientering . Kirkemøtet takker alle enkeltpersoner, menigheter, organisasjoner og bevegelser, bispedømmerådene og de sentralkirkelige råd for alt arbeidet som er gjort på dette feltet. Kirkemøtet gleder seg særlig over det samarbeidet med alle ”mennesker og organisasjoner av god vilje” som er blitt etablert.

2

Kirkemøtet erkjenner at det er nødvendig å videreføre og styrke Den norske kirkes arbeid på dette feltet. Utfordringene fra 1996 krever fortsatt hele kirkens oppmerksomhet og engasjement. For alle områdene er det nevnt konkrete former for oppfølging i Komiteens merknader. Her vil vi særlig peke på betydningen av tydelige etiske retningslinjer for plassering av kapital fra Opplysningsvesenets Fond. Perspektivene fra ”Forbruk og rettferd” må være grunnleggende for alle sider i kirkens arbeid. Visjonen må være å gjøre kirken til verdens største miljøbevegelse.

3

”Forbruk og rettferd” angår hele menigheten. Kirkemøtet oppfordrer derfor råd og stab i lokalmenighetene til å samarbeide om disse utfordringene på alle områder av menighetens virksomhet. Samtidig er det viktig at menigheten knytter kontakter med andre som har et tilsvarende engasjement i lokalsamfunnet. Det bør også letes aktivt etter frivillige medarbeidere med nådegaver og engasjement på dette feltet. Oppfølgingen må skje gjennom en integrering av disse spørsmålene i gudstjenestelivet, det diakonale arbeidet, samt i bibel- og studiegrupper.

4

Kirkemøtet oppfordrer Kirkerådet, bispedømmerådene og Kirkens

Arbeidsgiver-organisasjon til å integrere disse temaene i fremtidig materiell, kursing og veiledning av menighetsråd og fellesråd. Det er særlig viktig å erkjenne bispedømmenes nøkkelrolle mellom sentrale og lokale ledd i kirkens arbeid. Bispedømmerådene oppfordres til å danne regionale arbeidsgrupper etter modellen fra Bjørgvin for å sikre kontinuitet og fremgang i dette arbeidet. Bispedømmerådene og ressursgruppene bør holde seg orientert om arbeidet på dette feltet i menighetene.

5

Kirkemøtet oppmuntrer biskopene til å videreføre og fornye sitt samfunnsengasjement, både som representanter regionalt og nasjonalt i konkrete spørsmål. Dette tema må være en naturlig del av bispevisitatsene. Kirkemøtet oppfordrer biskopene til i fellesskap å utforme et hyrdebrev om miljø og rettferd, for å understreke den klare sammenhengen mellom tro og liv som tar hensyn til miljø og rettferdighet.

6

Kirkemøtet anmoder de kirkelige utdanningsinstitusjonene om å integrere disse spørsmålene i all utdanning og videreutdanning.

7

Kirkemøtet ber Kirkerådet om å tilrettelegge for nødvendig økonomi og bemanning for oppfølging av de prioriterte tiltak i dette sakskomplekset.

8

Kirkemøtet ser med glede det internasjonale samarbeid om disse utfordringene, særlig i rammen av KVs program ”Justice, Peace and Creation” og European Christian Environmental Network. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd å videreføre deltakelsen i internasjonalt og økumenisk samarbeid. Arbeidet med Tiåret mot vold: Bygg freden, bør sees i sammenheng med dette.

79 stemmeberettigede. Forslaget enstemmig vedtatt.